

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СТАЖУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено проблеми підготовки до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей у процесі педагогічного стажування, досліджено потенціал цього елементу психолого-педагогічної підготовки магістрів для подальшого професійного становлення майбутніх фахівців та його роль у підготовці до управлінської діяльності на підприємстві. Визначено, що систематизація завдань, визначення обов'язків і форм педагогічного стажування магістрів технічних спеціальностей та формулювання чітких вимог до його здійснення підвищує ефективність підготовки магістрів технічних спеціальностей до управлінської діяльності та робить їх конкурентоздатними на ринку праці.

Ключові слова: педагогічне стажування, управлінська діяльність, магістри технічних спеціальностей.

Актуальність дослідження пов'язана з нагальними проблемами розвитку промислового сектору економіки держави, вирішення яких лежить, безумовно, у площині професійної підготовки управлінських кадрів у технічних університетах. Потреба сучасних підприємств у висококваліфікованих кадрах, компетентних керівниках, здатних створювати імідж організації та презентувати її на міжнародному рівні є очевидною. Тому всебічне осмислення педагогічною теорією і практикою, психологією управління даних про умови й чинники, рушійні сили й детермінанти розвитку особистості як суб'єкта управління дають змогу здійснити підготовку фахівців, здатних до управлінської діяльності. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування особистості керівника в умовах вищих технічних навчальних закладів у процесі психолого-педагогічної підготовки магістрів.

Аналіз наукових досліджень вказує на зацікавленість цією проблемою як з боку педагогічної науки (Г. Балл, І. Бех, С. Максименко, В. Рибалка та ін.); так і психології (Е. Зеер, Є. Клімов, Г. Ложкін, В. Толочек, Л. Уманський), теорії управління (М. Альберт, О. Брюховецька, Б. Гаєвський, Л. Карамушка, П. Лушин, М. Мескон, А. Урбанович, А. Файоль, Ф. Хедуорі та ін.); менеджменту (Б. Андрушків, Б. Будзан, П. Друкер, М. Макаренко, О. Махаліна, Ф. Хміль), психології людини як суб'єкта діяльності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьев, А. Бодалев, А. Брушилинський).

Мета статті полягає у визначенні ролі педагогічного стажування як одного з чинників процесу підготовки магістрів технічних спеціальностей до управлінської діяльності.

Актуальність зазначеної проблеми вимагає чіткого визначення поняття управлінської діяльності в сучасній науковій літературі, оскільки

професорсько-викладацький склад має чітко усвідомлювати, на що саме звертати увагу в процесі психолого-педагогічної підготовки в цілому та педагогічного стажування магістрів. Управлінська діяльність серед розмаїття видів професійної діяльності посідає особливе місце, оскільки присутня як компонент у будь-якій діяльності і містить усі структурні й функціональні елементи, характерні для неї. При цьому специфіка і складність полягають у тому, що вона належить до класу суб'єкт-суб'єктної діяльності, бо відбувається в активній міжсуб'єктній взаємодії. Управлінська діяльність завжди здійснюється в системі взаємин керівника з суб'єктами управління, а це означає, що вона містить усі характерні риси й ознаки спільної діяльності [5, с. 21]. Управлінська діяльність керівника репрезентується в діловому спілкуванні, психологічних механізмах переконуючого впливу у процесі ділової взаємодії, міжособистісних конфліктах і шляхах їх розв'язання, психологічних бар'єрах спілкування, етнопсихологічних особливостях суб'єктів взаємодії [2, с. 338, 352]. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування у магістрів як майбутніх керівників уміння орієнтуватися в психології людей, що є провідним показником професіоналізму й готовності до здійснення управлінської діяльності [1; 3]. Саме педагогічне стажування магістрів технічних спеціальностей дає змогу сформувати визначене уміння, яке в професійній управлінській діяльності сприятиме створенню в трудовому колективі морально-психологічного клімату, атмосфери творчого пошуку й корпоративної єдності.

Педагогічне стажування магістрів поряд з науково-дослідним стажуванням є завершальним етапом процесу їх наскрізної практичної підготовки. Крім професійних знань, за обраним фахом магістри повинні також отримати певні знання, вміння й навички викладацької роботи з педагогіки та психології. Це відкриває для них у подальшому можливість займатися викладацькою діяльністю в навчальних закладах різних рівнів акредитації та форм власності. Педагогічне стажування проводиться на базі знань, отриманих студентами в технічному університеті у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу ("Основи педагогіки та психології вищої школи" (60 год) у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті). *Мета педагогічного стажування* полягає в підвищенні рівня навчально-методичної компетенції майбутніх викладачів навчальних технічних закладів вищої школи в напрямі вирішення невідкладних і актуальних завдань, пов'язаних із поступовим входженням України в європейський освітній простір; поглиблення знань із загальної теорії, змісту й методів навчання і виховання в навчальних закладах III–IV рівнів акредитації; а також формуванню необхідних психолого-педагогічних знань для здійснення управлінської діяльності на адміністративних посадах підприємства.

Основне завдання педагогічного стажування полягає у формуванні у студентів практичних умінь і навичок професійного ділового спілкування для подальшого застосування в професійній діяльності у вибраній галузі науки й техніки.

В результаті педагогічного стажування *магістри повинні знати*: специфіку педагогічної діяльності у ВНЗ; закономірності організації та управління навчальним процесом у ВНЗ і виробничим процесом підприємства; види й методи викладацької роботи й ділового спілкування; загальні закономірності навчання та виховання; методи формування творчої особистості.

В процесі педагогічного стажування *студенти повинні ознайомитися* із застосуванням базових психолого-педагогічних знань: для організації діяльності і спілкування особистості; для планування, контролю й корекції діяльності виробничих колективів; для вибору ефективних форм і методів реалізації їх діяльності; для вибору засобів і прийомів психолого-педагогічного впливу на особистість, розробки технологій і способів стимулювання її діяльності, забезпечення її професіонального спрямування на основі використання методів психолого-педагогічного впливу [4].

Організаційно-методичні особливості педагогічного стажування полягають у організації і проведенні магістрами практичних занять та самостійної роботи студентів I–IV курсів. Результатом проведення цих видів навчальної роботи є формування у магістрів елементів управлінської діяльності. У процесі проходження педагогічного стажування магістр має опанувати основні положення теорії навчання, розібратися з ознаками й особливостями розвитку науки і їх впливом на навчальний процес, ознайомитися з психологічними питаннями освіти, сучасними методами навчання, новітніми технологіями організації і проведення окремих видів занять, навчитися будувати взаємовідносини з студентським колективом (академічною групою), приймати рішення відносно організації процесу навчання й виховання, відповідально ставитися до запропонованої студентам інформації, а також навчитися будувати основи професійного іміджу майбутнього керівника й формувати індивідуальний стиль професійної та управлінської діяльності.

Залучення магістрів технічних спеціальностей до кураторської діяльності із першокурсниками є одним із нововведень в університеті ХНАДУ, що є однією із форм проведення педагогічного стажування, а тому для реалізації поставленої мети нами були сформульовані основні виховні цілі й завдання перед кураторами-магістрами технічних спеціальностей: розробка, розвиток і коригування напрямів позааудиторної роботи з розвитку й становлення особистості студента; створення на основі анкетних опитувань банку даних про творчі, організаторські здібності студентів з метою подальшого їх розвитку в навчально-виховному процесі; активізація роботи по залученню студентів першого курсу до науково-дослідної роботи, художньої самодіяльності факультету й університету в цілому; залучення студентів до роботи в органах студентського самоврядування; проведення позааудиторних заходів за всіма напрямками суспільної діяльності.

Так, магістри технічних спеціальностей, що залучаються до кураторської діяльності повинні:

1. Ознайомити студентів першого курсу зі:
 - статутом університету;

- правами й обов'язками студентів;
- правилами внутрішнього розпорядку університету;
- положенням про студентський гуртожиток;
- положенням про органи студентського самоврядування університету;
- наказами ректора університету, що стосуються профілактики правопорушень.

2. Допомогти організувати роботу студентського активу групи.

3. Проводити в навчально-академічній групі різноманітні заходи, зокрема: для згуртування колективу, культурні (походи до театру, на виставки тощо), дискусійні (тематичні, аналіз складних життєвих ситуацій), розважальні.

4. Інформувати студентів про різні заходи (факультетські, університетські, міські) з метою активізації їхньої участі; про нові документи, які регламентують студентське життя.

5. Сприяти вирішенню житлово-побутових питань студентів.

У процесі залучення магістрів технічних спеціальностей до кураторської діяльності (у рамках педагогічного стажування) до них висувалися такі вимоги:

- щоденна присутність на заняттях студентів першого курсу з метою формування студентського колективу в навчально-академічній групі, вивчення внутрішньокорлективних і міжособистісних відносин;

- участь у виборах активу студентської групи (старости, профорга та ін.) та сприяння укріпленню їх авторитету, підтримка дисципліни у групі;

- забезпечення контролю за академічною успішністю та відвідуванням занять, аналізу поточної успішності;

- організація самостійної роботи студентів та контроль за виконанням практичних, лабораторних і курсових робіт, надання допомоги у їх виконанні.

Педагогічне стажування зі студентами першого курсу більш складна й відповідальна робота, проте залучення магістрів технічних спеціальностей дає змогу ефективно вирішити проблеми, пов'язані із адаптацією, включитися в нові умови навчально-виховного процесу вищої школи з мінімальними стресами. Крім того, в процесі кураторської діяльності (в рамках педагогічного стажування) у магістрів технічних спеціальностей формуються професійно важливі якості, основні елементи управлінської діяльності: цілепокладання, контроль, корекція, прийняття рішення та аналіз діяльності. Для того, щоб успішно здійснювати кураторську діяльність, магістри повинні систематично підвищувати рівень психолого-педагогічних знань, вивчати сучасну наукову літературу. Так, досвід показує, що у магістрів технічних спеціальностей, які успішно пройшли педагогічне стажування та прослухали курси з психолого-педагогічних дисциплін, по закінченню університету виявили бажання працювати за спеціальністю і готовність займати відповідальні посади, а також вони продемонстрували знання й уміння в управлінській діяльності.

Висновки. Педагогічне стажування як складник психолого-педагогічної підготовки магістрів технічних спеціальностей дає змогу з однієї сторони оптимізувати процес адаптації студентів I–IV курсів, сформулювати професійно важливі якості, педагогічну майстерність магістрів, що оберуть освітянську ниву як професійну діяльність, з іншої – магістри, які оберуть сферу промислового виробництва, виявляться готовими до управлінської діяльності, що дасть змогу підприємству заощадити кошти на курсах і тренінгах підвищення кваліфікації керівних кадрів щодо управління персоналом. Так, систематизація завдань, визначення обов'язків та форм педагогічного стажування магістрів технічних спеціальностей та формулювання чітких вимог до його здійснення підвищує ефективність підготовки магістрів технічних спеціальностей до управлінської діяльності та робить їх конкурентоздатними на ринку праці поряд із менеджерами.

Список використаної літератури

1. Бойко О.В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / О.В. Бойко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2005. – 20 с. – укр.
2. Данилюк І.В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : монографія / І.В. Данилюк. – К. : “Самміт-книга”, 2010. – 432 с.
3. Заворочай М.В. Система средств формирования готовности будущего менеджера к управленческой деятельности / М.В. Заворочай // Актуальные проблемы современной науки: Социальные и гуманитарные науки. Ч. 35. – Самара : 2004. – С. 39–41.
4. Мацевко Т.М. Психологічні особливості розвитку управлінської компетентності майбутніх магістрів військового профілю : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 / Мацевко Тарас Михайлович. – К., – 220 с.
5. Свистун В.І. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / В.І. Свистун. – Київ, 2007. – 50 с.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2013.

Чепурная В.О. Роль педагогической стажировки в подготовке магистров технических специальностей к управленческой деятельности

В статье рассмотрены проблемы подготовки к управленческой деятельности магистров технических специальностей в процессе педагогической стажировки, исследован потенциал данного элемента психолого-педагогической подготовки магистров для дальнейшего профессионального становления будущих специалистов и их роль в подготовке к управленческой деятельности на предприятии. Доказано, что систематизация задач, определение обязанностей и форм педагогической стажировки магистров технических специальностей и формулирование четких требований к ее осуществлению повышает эффективность подготовки магистров технических специальностей к управленческой деятельности и делает их конкурентоспособными на рынке труда.

Ключевые слова: педагогическая стажировка, управленческая деятельность, магистры технических специальностей.

Chepurna V. The role of teacher training in regulator masters of technical specialties to administrative activity

Article related to the urgent problems of the industrial sector of the state, the solution of which is, of course, in the area of professional management training in technical

universities. The need for modern enterprises to qualified personnel, competent managers, able to create the image of the organization and represent it internationally is obvious. Therefore, a comprehensive understanding of educational theory and practice, psychology of management data on the conditions and factors driving forces and determinants of personality development as the regulator will allow training professionals capable of management. In this regard actualized problem of the individual manager in higher technical education in the psycho-pedagogical training masters. In the process of teacher training students should learn the basic application of psycho-pedagogical knowledge: to organize activities and communicate personality, for planning, monitoring and correction of production teams, to select effective forms and methods of their work, for the choice of means and methods of psycho-pedagogical impact on the individual, developing technologies and methods to stimulate its activity, providing its professional orientation based on the methods of psycho-pedagogical influence.

During the passage of teacher training degree must master the theory of basic training to understand the characteristics and features of science and their impact on the learning process, review the psychological issues of education, modern teaching methods, new technologies for organizing and holding of certain classes, learn to build relationships with student staff (academic group), to make decisions about the organization of learning and education, responsible attitude to the proposed student information and learning how to build foundations of future professional image manager and form professional and personal style of management.

Teacher training allows to optimize the process of adaptation of students I–IV courses form a professionally important qualities Masters pedagogical skills that education and science as a professional activity, on the other – masters who choose industrial production, will be prepared for management activities that will enable the company to save money on training courses and training leadership training for management personnel. Thus, classification tasks, defining responsibilities and forms of teacher training master technical skills and the formulation of clear requirements for its implementation improves the efficiency of training to master technical skills of management and making them competitive in the job market along with managers.

Key words: *teacher training, administrative activity, masters of technical specialties.*